

Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Ion Vicovan,
Pr. Ioan C. Teșu, Pr. Emilian-Iustinian Roman,
Arhim. Hrisostom Rădășanu,
Pr. Cristian-Alexandru Barnea
(editori)

„HAIDE, DOAMNE... HAI SĂ VORBIM...”

Întâlnirea cuvintelor cu taina Cuvântului

Volum omagial cu prilejul canonizării
Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae

1

**Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Ion Vicovan,
Pr. Ioan C. Teșu, Pr. Emilian-Iustinian Roman,
Arhim. Hrisostom Rădășanu,
Pr. Cristian-Alexandru Barnea
(editori)**

**„HAIDE, DOAMNE...HAI SĂ VORBIM...”.
Întâlnirea cuvintelor cu taina Cuvântului**

*Volum omagial cu prilejul canonizării
Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae*

Volumul I

Colecția „Dumitru Stăniloae”, seria *Universitas*

Coordonatori seria *Universitas*:

Pr. conf. univ. dr. Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu

Pr. conf. univ. dr. Emilian-Iustinian Roman

Pr. lect. univ. dr. Cristian-Alexandru Barnea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**"Haide, Doamne... hai să vorbim..." - Întâlnirea cuvintelor cu taina
cuvântului : volum omagial cu prilejul canonizării Părintelui Profesor
Dumitru Stăniloae / ed.: pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, pr. Ion Vicovan,
pr. Ioan C. Teșu, - Iași : Doxologia, 2025
2 vol.**

ISBN 978-630-301-253-7

Vol. 1. - 2025. - ISBN 978-630-301-254-4

I. Hârlăoanu, Paul-Cezar (ed.)

II. Vicovan, Ion (ed.)

III. Teșu, Ioan C. (ed.)

2

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține integral autorilor.

Referent lingvistic (limba franceză): Prof. univ. dr. habil. Felicia Dumas

Referent lingvistic (limba engleză): Conf. univ. dr. Sorina Chipier

Ilustrație copertă: „Portretul Părintelui Dumitru Stăniloae”, 2002, realizat de Lect. univ. dr. Constantin Tudor. În prezent, expus la Biblioteca „Dumitru Stăniloae”, în cadrul Ansamblului Mitropolitan din Iași.

Foto: Pr. Silviu Cluci - Doxologia.ro

© Doxologia, 2025

ISBN general: 978-630-301-253-7

ISBN vol. 1: 978-630-301-254-4

**Pr. Paul-Cezar Hârlăoanu, Pr. Ion Vicovan,
Pr. Ioan C. Teșu, Pr. Emilian-Iustinian Roman,
Arhim. Hrisostom Rădășanu,
Pr. Cristian-Alexandru Barnea
(editori)**

**„HAIDE, DOAMNE...HAI SĂ VORBIM...”.
Întâlnirea cuvintelor cu taina Cuvântului**

*Volum omagial cu prilejul canonizării
Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae*

Volumul I

DOXOLOGIA
Iași, 2025

Redactor: Cristina Muraru
Tehnoredactori: Rema Zugravu, Alina Andrei,
Ștefan Adăscălițe, Valentin Grosu
Design copertă: Lucian Dragomir
Prepress: Leonard Lunguleac

Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IAȘI
Tel.: 0232216693; Fax: 0232216694
E-mail: edituradoxologia@gmail.com
 Editura Doxologia

Comenzi:
<http://edituradoxologia.ro>
Email: comenzi@edituradoxologia.ro
Tel.: +40 724 550 463

CUPRINS

Cuvânt înainte

† Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei 7

Argument editorial

Prof. univ. dr. Vasile Cristescu 11

Filocalia Părintelui Stăniloae la 70 de ani de la apariție.

Sfințenie și curaj

Dumitru Horia Ionescu 15

I. Teologie biblică

Sfântul Dumitru Stăniloae ca exeget al Scripturii.

Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos

Pr. conf. univ. dr. Paul-Cezar Hârlăoanu 29

Receptarea teologiei germane în Iisus Hristos sau

Restaurarea Omului a Părintelui Dumitru Stăniloae

Pr. conf. univ. dr. Cătălin Vatamanu 41

Raportarea Părintelui Dumitru Stăniloae la Sfânta Scriptură

Arhim. asist. univ. dr. Hrisostom Ciuciu 95

Persoana interesată de persoane: un gând al Părintelui

Stăniloae ipostaziat în Facerea 18

Pr. asist. univ. dr. Ilarion M. Argatu 121

II. Teologie istorică

Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae – îndemnuri pentru studenții teologi

Pr. prof. univ. dr. Ion Vicovan 139

Câteva considerații privitoare la trăsăturile ortodoxiei românești în scrierile Părintelui Dumitru Stăniloae	
<i>Pr. conf. univ. dr. Daniel Niță-Danielescu</i>	173
Note de lectură: Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae și notele sale de subsol la volumele traduse în colecția patristică românească Părinți și Scriitori Bisericești	
<i>Lect. univ. dr. Alexandru Prelipcean</i>	191

III. Teologie practică

Sfânta Taină a Pocăinței în gândirea Sfântului Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae	
<i>Pr. prof. univ. dr. Vioarel Sava</i>	215
Satul românesc și spiritualitatea lui, în viziunea Părintelui Dumitru Stăniloae	
<i>Prof. univ. dr. Carmen-Maria Bolocan</i>	241
Muzica bisericească în gândirea Sfântului Părinte Dumitru Stăniloae. Profesorii de muzică bisericească de la Academia Andreiană în perioada sa de rectorat (texte preluate și prezentate)	
<i>Pr. prof. univ. dr. Alexandrel Barnea.....</i>	271
Iconomia sacramentală în opera Sfântului Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae. O abordare canonică și teologică	
<i>Pr. conf. univ. dr. Emilian-Iustinian Roman</i>	295
Traducerea Triadelor Sfântului Grigorie Palama de către Părintele Dumitru Stăniloae: reper pentru reorientarea patristică a teologiei contemporane	
<i>Pr. conf. univ. dr. Roger Coresciuc</i>	303
Apofatismul Sfintei Liturghii, cale de adâncire în unirea cu Iisus Hristos, în gândirea Sfântului Dumitru Stăniloae	
<i>Pr. asist. univ. dr. Gabriel Piștea</i>	325

CUVÂNT ÎNAINTE

Trecerea Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae din filele de istorie în sinaxarul Bisericii constituie un prilej de a aduce mulțumire lui Dumnezeu pentru darul pe care l-a făcut poporului nostru, dar și Ortodoxiei de pretutindeni, prin persoana și opera sa. Sfântul Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae devine, astfel, nu doar un model de urmat, ci un mijlocitor pentru toți cei care vor privi cu toată inima spre viața și icoana sa.

Sfântul Părinte Dumitru Stăniloae, ocrotitorul Facultății de Teologie din Iași, a inspirat și inspiră generații de profesori și studenți care se înscriu pe calea cunoașterii lui Dumnezeu.

Este un model pentru profesorii de Teologie, oferind cu delicatețe perspectiva mereu nouă a legăturii dintre Teologie și Spiritualeitate, a experienței duhovnicești personale ca ferment al vocației didactice.

În Părintele Stăniloae se vor recunoaște preoții de mir, care așezându-se în slujirea credincioșilor din parohie, dar și a propriei familii, aspiră să cuprindă măcar în parte grija acestuia pentru cei care își încredințau inima și care simțeau în cuvintele sale pe Cuvântul ce inspiră și hrănește.

Vor căuta în tăcere spre chipul său monahii, pentru a ajunge cu vederea tot mai departe, așa cum Părintele n-a încetat chiar și în situațiile cele mai dramatice din viață să contemple cu inima strălucirea rațiunilor lui Dumnezeu așezate în toate cele create.

Se vor uita spre el cu uimire oameni ai condeii, mișcați de metafora care scapă din forma constrângătoare a cuvântului, deschizându-se spre inefabilul Logosului.

Se vor odihni cu inima toți cei care pășesc „cu frică de Dumnezeu, cu credință, cu dragoste” spre a sta înaintea Domnului, hrănindu-se din potirul Vieții. Vor înțelege, prin vederea Luminii adevărate, „primind Duhul cel ceresc”, că cele scrise de Părintele Dumitru sunt rodul unei alt fel de erudiții – altoită în rugăciunea curată și familiară cu Dumnezeu.

Se vor simți ocrotiți și încurajați studenții teologi să descopere în scrierile sale farmecul și gingășia cuvintelor care se bucură și nu se mai satură să vestească și să cuprindă cât mai mult din taina lui Dumnezeu.

Se vor opri să-L mărturisească pe Dumnezeu cei care L-au privit de departe, încălziți fiind de Duhul care inundă inima odată cu frumoasele cuvinte ale Părintelui așezate calm, cu tihnă în „cerul inimii”.

În sfârșit, se va bucura Sfântul Părinte Dumitru văzând cum gândurile, frământările ori suspinele sale fascinează mintea altor tineri, în care se va aprinde și va arde tot mai tare dorul de a sta aproape de Dumnezeu și a pune în cuvinte omenești „cuvinte de nespus” (II Corinteni 12, 4). Ne bucurăm noi toți, căci prin strădania de-o viață, Sfântul Părinte Dumitru Stăniloae ni s-a dăruit și ni s-a așezat temeinic în mijlocul inimii, a Teologiei și a spiritualității ortodoxe. Rodire a comuniunii și a dialogului cu Dumnezeu, în spațiul liturgic al Bisericii, Teologia ortodoxă găsește în Sfântul Mărturisitor Dumitru expresia academică cea mai înaltă.

Chipul luminos al marelui teolog, care a odrăslit în poporul lui Dumnezeu din România, convertește discursul teologiei de școală în cuvânt viu și ziditor pentru pleroma Bisericii dreptmăritoare. Pentru Sfântul Părinte Mărturisitor Dumitru Stăniloae teologia este viață, mesajul cel mai grăitor pentru creștinul timpurilor noastre marcate de sunete de sirenă care vestesc prezența întinericului și a morții în lume. Armele cu care acesta a desțelenit conștiința

celor care l-au cunoscut fie personal, fie prin citirea scrierilor sale, au fost atât cuvântul rostit și scris, cât mai ales trăirea curată a adevărului că Dumnezeu Treime este iubire.

La rândul nostru, în acest context de sărbătoare a Bisericii, prin canonizarea Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae, cadrele didactice ale Facultății noastre Teologie de la Iași așază înainte, ca o prescură curată, aceste două volume de studii și articole, sub titlul: „«Haide, Doamne... Hai, să vorbim...». Întâlnirea cuvintelor cu taina Cuvântului”. Sunt ultimele cuvinte ale Părintelui, spuse aici pe pământ, lăsând să se întrevadă că rugăciunea se desăvârșește într-un dialog continuu, veșnic cu Dumnezeu. Se împletesc în aceste pagini gândurile, cuvintele, rugăciunile celor care au scris, cu ale celor care vor citi, ca prelungire a unui dialog tainic, sub ocrotirea Sfântului Preot Mărturisitor Dumitru.

Cu încredere în mijlocirea sa la tronul Preasfintei Treimi, bine-cuvântăm această lucrare, pe cadrele didactice, ostenitorii și studenții de la Iași și de la Chișinău ai Facultății de Teologie „Sfântul Dumitru Stăniloae”, cu nădejdea că cei care vor lectura cu tihnă să se bucure de întâlnirea cu taina mare a Cuvântului, ca pregustare din împărtășirea cu Hristos, la Dumnezeiasca Liturghie. Totodată, îi invităm pe toți să privească cu luare-aminte spre viața și spre icoana Sfântului Preot Mărturisitor Dumitru Stăniloae, prin intermediul memorabilelor sale cuvinte: „L-am căutat pe Dumnezeu în oamenii din satul meu, apoi în cărți, în idei și simboluri. Dar acest lucru nu mi-a dat nici pacea, nici iubirea. Într-o zi am descoperit în scrierile Sfinților Părinți ai Bisericii că e cu putință să-L întâlnești pe Dumnezeu în mod real prin rugăciune. Și atunci L-am auzit spunându-mi: *Îndrăznește să înțelegi că te iubesc!* Atunci, cu răbdare, m-am pus pe lucru. Astfel, am înțeles treptat că Dumnezeu este aproape, că mă iubește și că, umplându-mă de iubirea Lui, inima mea se deschide celorlalți. Am înțeles că iubirea e comuniunea

cu Dumnezeu și cu celălalt. Și că, fără această comuniune, lumea nu e decât tristețe, ruină, distrugere, masacre. Să vrea, numai, lumea să trăiască în această iubire și atunci ar cunoaște viața veșnică”¹.

† Teofan,
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

¹ Pr. Dumitru STĂNILOAE, Pr. M.-A. COSTA DE BEAUREGARD, *Mica dogmatică vorbită. Dialoguri la Cernica*, Editura Deisis, ³2007, p. 227.

ARGUMENT EDITORIAL

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a fost întocmit volumul de față cu prilejul canonizării și în semn de cinstire pentru Sfântul Dumitru Stăniloae, Părintele și Profesorul nostru.

O bucurie deosebită am simțit când conducerea Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Dumitru Stăniloae” din Iași, m-a invitat să întocmesc cuvântul înainte al acestui volum. Tuturor le mulțumesc și le rămân recunoscător pentru această invitație.

Prin rânduiala lui Dumnezeu am avut bucuria de a trăi în vremea studenției și a studiilor de doctorat în preajma Sfântului Dumitru.

Comuniunea pe care Dânsul o transmitea era rodul comuniunii cu Dumnezeu și cu semenii, a vieții de rugăciune și a muncii teologice uriașe de a exprima învățătura Bisericii venită de la Hristos transmisă Sfinților Apostoli prin lucrarea Duhului Sfânt, Sfinților Părinți ai Bisericii și prin ei păstrată mereu în viața Bisericii. Sfântul Dumitru s-a angajat în această muncă enormă și a împlinit-o în cel mai înalt grad. Este o metodă nouă de abordare în teologie, proprie Părinților Bisericii, înlocuind metoda scolastică veche de tratare a dogmelor, ca afirmații abstracte, cu caracter pur teoretic, depășit, fără legătură cu lucrarea sfințitoare a Bisericii și viața duhovnicească a membrilor ei. Dogmele sunt prezentate de Sfântul Dumitru ca expresii ale planului de mântuire revelat de Dumnezeu în Hristos, extins și fructificat prin Biserică.

Dar această metodă nouă de abordare în teologie păstrează și deschiderea pentru timpul în care se împlinește cu preocupările și căutările lui. Sfântul Dumitru a marcat în teologia ortodoxă această deschidere într-un mod excepțional. Profunzimea extraordinară, dinamică, în care a expus învățătura de credință a Bisericii Răsăritene

și deschiderea spre preocupările contemporane a constituit și constituie mereu puterea de atracție și admirație a celor ce iau contact cu opera teologică a Dânsului.

Îmi aduc aminte, când eram doctorand la Heidelberg, un coleg german mi-a spus că un prieten al lui, tot doctorand, a căutat material despre atributele lui Dumnezeu. A căutat studii diferite despre prezentarea lor în teologia Evului Mediu, dar nu a fost mulțumit. L-a întrebat pe prietenul lui: „cunoști un autor care a scris mai frumos despre atributele lui Dumnezeu”? Iar acesta l-a îndemnat: „mergi la Stăniloae”. Când a citit în primul volum al „Teologiei Dogmatice Ortodoxe” a Sfântului Dumitru a fost atât de fascinat încât n-a vrut să lase acest volum din mână până când nu a citit 85 de pagini. După aceea s-a hotărât să ia acest subiect reformulat, respectiv atributele lui Dumnezeu în teologia lui Dumitru Stăniloae, ca teză de doctorat la Heidelberg. M-am bucurat când acest coleg m-a rugat să-i citesc teza și să-i spun dacă a înțeles bine teologia Sfântului Dumitru. Am constatat că l-a admirat atât de mult pe Sfântul Dumitru încât i-a înțeles bine teologia Dânsului despre atributele lui Dumnezeu. De fapt, Sfântul Dumitru a aprofundat teologia Părinților Bisericii despre atributele lui Dumnezeu și aceasta l-a condus spre o expunere atât de profundă și frumoasă a atributelor lui Dumnezeu.

Am dat numai un exemplu în privința receptării teologiei Sfântului Dumitru. În multe teze de doctorat susținute la Facultățile de Teologie din țară și din străinătate a fost abordată teologia Sfântului Dumitru fiind subliniată frumusețea acestei teologii. Preocuparea și interesul pentru teologia Sfântului Dumitru a fost și este arătată și de Profesorii de la Facultățile de Teologie de pretutindeni. De aceea și pentru noi, cadre universitare ale Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfântul Dumitru Stăniloae” din Iași, având ca patron spiritual pe Sfântul Dumitru Stăniloae, această preocupare și interes trebuie să se arate într-un mod intensiv.

Teologia Dogmatică trebuie să urmeze drumul înnoirii trasat de Sfântul Dumitru prin întoarcerea la Scriptură și Părinții Bisericii care a marcat totodată și sfârșitul captivității „robiei babilonice”, adică sfârșitul abordării scolastice în teologie. Hrănindu-se din învățătura și viața Bisericii ea trebuie ca prin dinamismul marcat de această hrănire sau primire a harului Duhului Sfânt din Biserică să se arate deschisă și spre preocupările contemporane, fiind în dialog cu ele, așa cum vedem și în teologia Sfântul Dumitru.

Un ajutor neprețuit oferit nouă de Sfântul Dumitru este și traducerea în limba română a operelor marilor Părinți ai Bisericii, însoțită de comentariile teologice ale Dânsului. Prin aceasta Sfântul Dumitru ne-a ușurat accesul direct la teologia atât de profundă și mereu actuală a Părinților și totodată și accesul la înțelegerea adevărată a Scripturii prin Părinți.

Comentariile adânci ale Sfântului Dumitru ne ajută să pătrundem sensul Scripturii înțeles și învățat de Părinți și păstrat în învățătura Bisericii, în viața ei sacramentală și spirituală. Acest aspect a fost bine înțeles și de Rudolf Schnackenburg, renumit exeget apusean, care după propria lui mărturie înainte de a scrie un comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan a citit cu mare atenție și interes *Comentariul la Evanghelia Sfântului Ioan* al Sfântului Chiril al Alexandriei.

Exegeza ortodoxă primește prin traducerile din Părinți ale Sfântului Dumitru un ajutor imens și totodată un impuls prin comentariile și studiile teologice ale Dânsului. Prin aceasta înțelegerea și explicarea Scripturii are loc în Biserică, prin conștiința ei.

Patrologia la rândul ei primește un ajutor și un dinamism deosebit prin teologia Sfântului Dumitru, prin analiza și punerea în evidență a diferitelor aspecte dogmatice din învățătura Părinților normativi ai Bisericii. Ea va trebui să fructifice toate aceste studii și analize dogmatice ale Sfântului Dumitru.

Liturgica este inclusă în munca teologică a Sfântului Dumitru, desigur privind aspectele dogmatice ale ei. De o importanță teologică deosebită este volumul Sfântului Dumitru *Spiritualitate și comuniune*

în *Liturghia ortodoxă* și celelalte studii ce privesc aspectele liturgice. În acestea se arată rolul central al Sfintei Liturghii în viața Bisericii și aspectele teologice pe care ea le cuprinde. În Sfânta Liturghie vedem cum dogmele sunt vii în viața Bisericii. Este și acesta un mod de depășire a metodei scolastice în teologie și de despărțire de ea.

Acest mod se vede și în disciplina Spiritualitatea ortodoxă. Tratatul de spiritualitate ortodoxă al Sfântului Dumitru și traducerea colecției *Filocalia* în 12 volume însoțite de comentariile Dânsului care oferă o mare bogăție de învățături și sensuri teologice aprofundate.

Nici secția istorică, cu toate disciplinele ei, nu este lăsată în afara preocupărilor Sfântului Dumitru, mai ales că evenimentele istorice pe care ea le are în vedere au loc în viața Bisericii iar Sfântul Dumitru a analizat aceste evenimente din perspectivă dogmatică și istorică.

Muzica bisericească la rândul ei a intrat în preocupările Sfântului Dumitru vorbind de sensul dogmatic al cântărilor bisericești unit cu cântarea în comun. La toate aceste discipline se adaugă și Morala creștină dacă avem în vedere aspectul persoanei și comunității, propriu și Dogmaticii Dânsului și prezent în toate studiile sale teologice.

Prin munca teologică imensă a Sfântului Dumitru, nemaîntâlnită la noi, ne este oferită tuturor baza oricărei aprofundări teologice și totodată chemarea la aprofundarea ei ce se poate face atât prin particularitatea oricărei discipline teologice și totodată prin împreună-lucrarea acestora.

Teologia admirabilă a Sfântului Dumitru constituie liantul în împreună-lucrarea noastră teologică. Sfântul Dumitru rămâne mereu fascinantul model în teologie și viața creștină și totodată neuitatul Părinte și Profesor al nostru.

Prof. univ. dr. Vasile Cristescu*

* Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Dumitru Stăniloae”, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.